

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטרסמער שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בכל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת וישלח תשפ"ב

סימן ש"ח סעיף ל"א - ל"ב (שיעור ב')

[שנה מ"ח - שיעור ח']

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימיל Email יפנה אל:

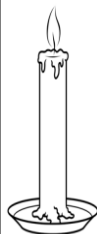
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

ALEXANDER KNOPFLER

1564 - 48 STREET, BROOKLYN N.Y. 11219

TEL: (917) 755- 4864 • FAX: (718) 437- 3388

Email: igeres@yeshivanet.com

לע"נ מוה"ר אליעזר דוד בן יוסף ע"ה [צייטלין] נפטר י"ד ניסן ער"פ תשע"ה
ולע"נ הרה"ח הגה"צ ר' אלעזר מרדכי בן מוה"ר גדליהו אהרן קעניג זצוק"ל
מנהיג דחסידי ברסלב בעיה"ק צפת תובב"א - נלב"ע ביום כ"ג טבת תשע"ט לפ"ק

הלכות שבת

סימן ש"ח סעיף ל"א - ל"ב [שיעור כ'] / פרשת וישלח - שנת תשפ"ב לפ"ק

בליל שבת], מפני שדעתן יפה [דעתן חזק והיינו שאינם מפונקים], עכ"ל המתני'. - ומבואר שם (ק' ע"א) כי מעשיהם של כהני בבליים הוזה היה בו גנאי. וכתבו התוספ' 'מה שמזכירין אותם לגנאי על שאוכלים את השעירים חיים, אע"ג דמצוה קעבדי שלא יבואו לידי נותר, לפי שהרגילו עצמם כמו כן לאוכלם חיים אף בכל השנים, ולכן הוא גנאי] דמיחזי כרעבתנותא" עכ"ל. - עכ"פ מבואר שם כנ"ל כי רק בני אדם מועטים מאוד אכלו בשר חי [עד שצדדו כמה אחרונים (ומבא ברש"י) שאין מקיימים באכילת קדשים חי מצות "אכילת קדשים", ורק מועיל "שלא יבוא לידי נותר" כלשון התוספ' הנ"ל], ומ"מ לענין טלטול בשבת, די בזה, ומותר.

ד] ולפי כל הנ"ל מבואר כי היתר טלטול בשר חי הוא חידוש גדול: [א] כי רובא דרובא של בני אדם אין אוכלים בשום פעם בשר חי ורק מועטים מאוד יאכלוה לפעמים. [ב] ועוד דאע"ג שיודע שהוא עצמו הוא מאותם שלא יאכל לעולם בשר חי [אלא אם רעב מאוד וקרוב לפקוח נפש, ואז הרי יאכל הכל אפילו עשבים ועלים], ומ"מ מותר אף הוא לטלטלו. והגם שבשאר מוקצה לא מצינו היתר רחב כל כך (אדרכה מצינו מוקצה לעשירים עיין סוף הסי'). וצ"ל דזהו משום דבאמת בשר עומד לאכילת אדם, ולא לזורקו או לעשות בו דברים אחרים, אלא משום דבשבת אסור לבשל ולעשותו ראוי לאכילה לכן לא סגי בזה לבד לכן צריך לסניף הנ"ל דעכ"פ יש מיעוטי דמיעוטי בני אדם שאוכלים אותו כך, ולכן די בזה להתירו. - [והט"ז (והובא במשנ"ב) יש לו דרך אחר לגמרי בהלכה ע"ש].

ה] אמנם באמת נחלקו הפוסקים אם גם בשר בהמה הוא בכלל היתר זה. והנה פשוט דברי השו"ע משמע דמותר, וכן כתב בהדיא ברשב"א (שבת קכ"ח). והובא כאן בגר"א, וכן דעתו להלכה. אבל דעת מג"א (נ"ו) דדוקא בשר רכיך מותר, כגון בשר עוף (מחיה"ש ומשנ"ב), ולא בשר בהמה [ונכנראה דסובר דאכילת כהני בבליים הנ"ל לא מועיל לן כאן], וכן דעת שו"ע הרב. - ועכ"פ יש "הרבה אחרונים שהעתיקו דברי המג"א" כמ"ש המשנ"ב, אבל כתב (שם ובבה"ל) כי לעומת זה יש רבים החולקים על מג"א לכן מסיק המשנ"ב, "לדינא [אע"ג דלכתחלה יש להחמיר בבשר בהמה מ"מ] במקום הדחק יש לסמוך על המקילין".

ד] ועכ"פ בשר עוף חי לכו"ע מותר בטלטול, אבל הערוך השולחן (פעיף ג"ח) כתב דבר חדש שלא כתבו ספרים

[א סעיף ל"א - מחבר, בשר חי, אפילו תפל [פי'] שאינו מלוח כלל, מותר לטלטלו, משום דחזי לאומצא, עכ"ל. - ופרש"י (שבת קמ"ב): "יש בני אדם שדעתן יפה [פי'] דעתן חזק ואינם מפונקים] ואוכלים בשר חי, וקרו לה [אכילה כזו] אומצא" עכ"ל. וגם במס' חולין (ט"ו:) איתא כן דבשר חי אינו מוקצה, ומטעם "דראוי לכוס" ופרש"י "כל אכילה שלא כדרכה קרי כוסס" (וכ"כ במגילה ז: וכתובות ע"ז). וכתב דזהו פירושו של "אומצא" "לכוס". - ואינו מפורש כיצד היו אוכלים בשר חי, אם כמו שהוא, או שהיו חותכים אותו דק דק, ואולי גם נותנים עליו תבלינים שונים, וכל זה אינו נפק"מ לעיקר הלכה זו, דעכ"פ היה זה "אכילה שלא כדרכה". ומובן מזה ג"כ שרק מועט מאוד מבני אדם היו אוכלים אותו כך וקמ"ל דמ"מ די בזה להתירו מאיסור מוקצה.

ב] ועל פי זה דהוי רק אכילה שלא כדרכה ורק מועטים מאוד אוכלים אותו כך מובן מה דקי"ל בבשר לענין בישול עכו"ם, דהנה ביו"ד סי' קי"ג סעיף א' דאיתא דדבר שאינו נאכל כמו שהוא חי, שבישלו עובדי כוכבים, אסור משום בישול עכו"ם, אבל אם נאכל חי אין בו איסור בישול עכו"ם. ועפ"ז איתא שם (בסעיף י"ב) "בשר אינו נאכל כלל כמו שהוא חי, ואסור אם נתבשל על ידי עובד כוכבים". ומה שכתוב שאינו נאכל "כלל" כמו שהוא חי, הוא לאו דוקא דעל כרחק נאכל עכ"פ על ידי הדחק, כדחזינן מהלכה שלפנינו כי לכן מותר בטלטול בשבת, אלא דמ"מ אסור לענין בישול עכו"ם, דשם לא סגי בראוי לאכילה כזו, וכ"כ תוספ' (יבמות מ"ז). בהדיא דצריך לחלק בין דיני מוקצה לדיני בישול עכו"ם ע"ש, והובא בגר"א ביו"ד שם. ולהסוברים שם (בסעיף י"ב) דגם בבישול עכו"ם אף בנאכל על ידי הדחק אין בו עוד איסור זה, צ"ל דבשר חי נאכל רק על ידי דוחק גדול ולכן אסור שם לכו"ע (ע"ש מ"ז ס"ק י"ד וישרש יעקב ביבמות), ומ"מ לענין טלטול סגי אפילו אם רק נאכל ע"י דוחק גדול, והוא חידוש מ"מ כן קבעו חז"ל.

ג] במנחות דף צ"ט: תנן "חל יום כיפורים להיות בערב שבת [בזמן שקדשו עפ"י ראייה היה אפשר לחול כן], שעיר [חטאת של קרבנות מוסף] של יום הכפורים נאכל לערב [בליל שבת, ולא אח"כ כמו כל חטאת, ושאר קרבנות יוה"כ לא היה נאכל כלל אלא נשרפים], והבבליים [כהנים מבני בבל] אוכלים אותו, [ואוכלים אותו] כשהוא חי [כי אסור לבשל בין ביום כיפור ובין

שקדמוה, וז"ל "מיהו לדינא לדין כל בשר חי מוקצה הוא דאין אנו אוכלין בשר חי כלל אפילו בר אווזא". והיינו דנשתנה העיתים מזמן חז"ל, ומזמן השו"ע. אמנם שאר הפוסקים לא מחלקים בין זמנינו לזמנם. ואף המשנ"ב שהיה בן דורו של הערוך השלחן, וגם בערך באותו מדינה, לא כתב כי בזה"ז נשתנה דינו. ועוד דעיקר טעמו של הערוך השלחן צריך עוד בירור, כי כפי שנתבאר לעיל גם בזמן חז"ל היה אכילת בשר חי נחשב לאכילה שלא כדרכה, ורק מייעוטי דמיעוטי אכלוה, ולא ידוע לנו איזה אחוזים של בני אדם צריכים לאוכלו כדי להתירו האם צריך אחד מאלף או די אחד מעשרה אלף, או חשבון אחר, וא"כ אולי גם בזמנינו יש מיעוט דמיעוטי שאוכלים בשר חי, עכ"פ ע"י שחותכים אותו דק דק ונותנים עליו תבלין שונים. – ולמעשה בספרי זמנינו יש דעות שונות בזה להחמיר ולהקל. – ולכן להלכה יש לנקוט גם בזה כי לכתחלה יש להחמיר, "ובמקום הדחק יש לסמוך על המקילין".

[ז] ולכן סדר ההלכה בזה הוא כך: [א] כל שאפשר למנוע עצמו מלטלול בשר חי יש להחמיר כן, בין בבשר בהמה ובין בבשר עוף. כגון בשעה שנוטל לחם או מזונות או אייזקריים מן הפריזע"ר יתן דעתו עליו שלא יזיז בידיו בשר חי [אבל אם מזיזו רק על ידי לחם, או מאכל אחר, שאינו מוקצה יש שמותר כמ"ש בשבוע שעבר]. -- [ב] ואם דרכו ליקח דברים המותרים הנ"ל מן הפריזע"ר בשבת, נכון שיבדוק בפריזע"ר קודם שבת ולסדרו באופן שלא יצטרך לטלול הבשר בשבת. - [ג] ואם לא עשה כן לפני שבת וצריך לטלול בשבת בשר חי בפריזע"ר להגיע למאכלי שבת, יטלול הבשר באחורי ידיו [בצד אחר של אצבעותיו וכפיו] שי"א דזה נחשב כטלול בגופו, ובגופו מותר לטלול אף מוקצה גמור. - [ד] נפל בשר חי מן הפריזע"ר, אם יכול להגביהו ולהניחו בפריזע"ר באחורי ידיו יעשה כן, ואם לאו יכול לטלולו בידיו. - [ה] וזהו בבשר עוף, אבל בבשר בהמה יש להחמיר קצת יותר, ולכן אם אינו יכול לטלול באחורי ידיו אלא בידיו לא יטלולו כלל אלא אם מצטער צער גמור על מניעת המאכלים שרוצה להגיע אליהם, או על הפסד הבשר, [או שמצטער הרבה שמונה חתיכת בשר על הקרקע], דאז הוא בכלל "במקום הדחק ויש לסמוך על

המקילין". - [ו] וכ"ש אם נכבה העלקטרייק מן פריזע"ר ויש שם הרבה בשר, והוא הפסד גמור, הוי בכלל "במקום הדחק" ומותר לטלול ולהניחם בפריזע"ר אחר שלו או של שכינו. - [ז] ילד שנפל ונפח ראשו באיזה מקום [נעשה שם בצ"ל] וכדי להוריד הנפיחה מניחים שם חתיכת קרח, והוא אין לו קרח בפריזע"ר אבל יש לו שם חתיכת בשר שנקרש, מותר ליקחנו ולהניחו על הנפיחה.

[ח] **סעיף ל"ב**, מחבר, דג מלוח מותר לטלול [דראו לאכילה]. ושאינו מלוח, אסור מפני שאינו ראוי, עכ"ל. הכי איתא במס' שבת דף קכ"ח. "ת"ר דג מליח מותר לטלול. דג תפול [שאינו מלוח] אסור לטלול. בשר בין תפל ובין מליח מותר לטלול" ופרש"י "דג תפל אסור לטלול, דאינו ראוי לכלום [פי' לשום מאכל, ואינו ראוי לשום אדם (שועה"ר ס"ט)] ולכלבים לאו דעתיה למישדייה, אבל מליח נאכל חי על ידי מלחו" עכ"ל. והנה עפ"י רוב דגים "רכיך" טפי מבשר וכ"ש מבשר בהמה, ומ"מ כך היה דרכם מאיזה טעם כי בשר היה נאכל חי עכ"פ ע"י הדחק כנ"ל, ודגים לא היה נאכל חי לעולם אף ע"י הדחק. ולכן הוי מוקצה גמור. – ולכן צריך לדקדק בהו ביותר שלא לטלולו בפריזע"ר וכיוצא בו, כי הוא אסור מדינא, וחמור אף מבשר בהמה כנ"ל.

[ט] אמנם זה כמה שנים נתהפכו הסדרים ודגים קיל יותר מבשר, כי כעת יש הרבה בני אדם שאוכלים דגים חיים ממש, הנקרא סאש"י, ונעשה מדג סעמע"ן, או טאנ"ע, [כשמצרפים אליו אורז ועוד מיני מאכלים], וממילא נשתנה דינו, ואין עליו עוד שם מוקצה, אפילו אם אין דעתו כלל לעשות סאש"י מן דג שלפניו [ואף אם הוא בעצמו אינו אוכל לעולם מאכל זה], וקיל מבשר חי שמותר לטלול רק "במקום הדחק". – אלא דעדיין צריך בירור מה דינו של שאר מיני דגים חיים, כגון וויי"ט או פיי"ק או קאר"פ, כי היות שאין עושים סאש"י מדגים הללו על כן י"ל דנשאר דינו כדינא דגמרא והוי מוקצה, או שמא היות שכבר עושים סאש"י מן סעמע"ן וטאנ"ע, ולכאורה יכולים לעשותו גם משאר מיני דגים הנ"ל, ולכן אף אם למעשה אין עושים כן מ"מ לא הוי מוקצה, וצ"ע [וכן לענין דיני בישול עכו"ם]. - ודיני שאר מאכלי חי איזה מהם מוקצה ואיזה לא, יתבאר בשבוע הבאה בעזה"י.

העולה מהנ"ל:

[ב] ופרש"י כי הוא "אכילה שלא כדרכה" כי נאכל כך רק על ידי הדחק, ויש רק מיעוטי דמיעוטי מבני אדם שאוכלים אותו כן.

[א] כתוב בשו"ע "בשר חי [בשר שלא מבושל כלל], מותר לטלול, משום דחזי לאומצא" [פי' ראוי ללועסו, כשאוכל בשר חי נקרא "אומצא"].

ג] מ"מ חידשו חז"ל בדיני מוקצה של אוכלים [ושונה משאר מקומות בדיני מוקצה] כי כל שיש מועטים שאוכלים אותו כך כשהוא חי, די להתירו בטלטול. - וזהו אף אם הוא בעצמו אינו אוכל לעולם בשר חי, ורק מועטים אחרים עושים כן.

ד] קולא זה יש רק בדיני מוקצה ולא בדיני בישול עכו"ם, דהנה "דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי, שבישלו עובדי כוכבים, אסור משום בישול עכו"ם, אבל אם נאכל חי מותר לעכו"ם לבישלו" ומ"מ איתא שם "בשר אינו נאכל כלל כמו שהוא חי, ואסור אם נתבשל על ידי עובד כוכבים".

ה] וזהו מפני דלענין בישול עכו"ם מותר רק אם נאכל חי בלא דוחק, והיות דבשר נאכל חי רק בדוחק, לכן נאסר משום בישול עכו"ם.

ו] לאכול בשר חי מצינו גם פעם אחת באכילת קדשים. כי הגם דעפ"י רוב היה כהנים או בעלים מבשלים הבשר ואח"כ אוכלים אותו, מ"מ היה אופן מיוחד שהוצרכו לאוכלו חי. כדתנן [מנחות צ"ט ב'] לענין "חל יום כיפורים להיות בערב שבת" [וזה היה אפשר בזמן שקדשו עפ"י ראייה].

ז] שאז שיער הטאת של מוספי יום הכפורים נאכל לערב בליל שבת [ולא אח"כ, ככל חטאת שנאכל רק ליום ולילה אחת, ושאר קרבנות יוה"כ לא היה נאכל כלל אלא נשרפים]. והיות דאסור לבישול ביום כיפור וכן בליל שבת, היה צריכים לאוכלו חי, ע"י איזה כהנים שלא היו מפונקים.

ח] דעת המג"א כי דוקא בשר עוף חי התירו לטלטל ולא בשר בהמה, כי זה קשה ביותר לאוכלו חי [ואע"ג ששעיר של יום כיפור היה נאכל חי, זה לא מועיל לעניננו]. - אבל דעת הגר"א בשם הרשב"א כי אף בבשר בהמה יש היתר הנ"ל.

ט] ולהלכה כתב המשנ"ב "לדינא [אע"ג דלכתחלה יש להחמיר בבשר בהמה מ"מ] במקום הדחק יש לסמוך על המקילין".

י] הערוך השולחן מחדש כי "לדידן כל בשר חי מוקצה אפילו של עוף, דאין אנו אוכלין בשר חי כלל" דנשתנה העיתים מזמן חז"ל ומזמן השו"ע. אמנם שאר הפוסקים לא מחלקים בין זמנינו לזמנם. לכן להלכה גם בזה אם אפשר יש למנוע מלטלטל מ"מ במקום הצורך מותר.

יא] לכו: [א] כל שאפשר למנוע עצמו מלטלטל בשר חי יש להחמיר כן, בין בבשר בהמה ובין בבשר עוף. כגון בשעה שנוטל לחם מזונות או אייזקרי"ם מן הפריזע"ר יתן דעתו שלא יזיז בידיו בשר חי [אבל אם מזיזו רק ע"י הלחם וכיוצ"ב שאינו מוקצה שנוטל עתה מן הפריזע"ר יש שמותר כנ"ל בשבוע שעבר].

יב] [ב] ואם דרכו ליקח דברים המותרים הנ"ל מן הפריזע"ר בשבת, נכון שיבדוק בפריזע"ר קודם שבת ולסדרו באופן שלא יצטרך לטלטל הבשר בשבת. - [ג] ואם לא עשה כן לפני שבת וצריך לטלטל בשבת בשר חי בפריזע"ר להגיע למאכלי שבת, יטלטל הבשר באחורי ידיו [בצד אחר של אצבעותיו וכפיו] שי"א דזה נחשב כטלטול בגופו, ובגופו מותר לטלטל אף מוקצה גמור.

יג] [ד] נפל בשר חי מן הפריזע"ר, אם יכול להגביהו ולהניחו בפריזע"ר באחורי ידיו יעשה כן, ואם לאו יכול לטלטלו בידיו, ולהחזירו.

יד] [ה] וזהו בבשר עוף, אבל בבשר בהמה יש להחמיר קצת יותר, ולכן אם אינו יכול לטלטלו באחורי ידיו אלא בידיו לא יטלטלו כלל אלא אם מצטער צער גמור על מניעת המאכלים שרוצה להגיע אליהם, או על הפסד הבשר, [או שמצטער הרבה שמונח חתיכת בשר על הקרקע].

טו] [ו] וכ"ש אם נכבה העלקטרי"ק מן פריזע"ר ויש שם הרבה בשר, והוא הפסד גמור, דמותר לטלטלם ולהניחם בפריזע"ר אחר.

טז] ילד שנפל ונפח ראשו באיזה מקום [נעשה שם בא"ל] וכדי להוריד הנפיחה מניחים שם חתיכת קרח, והוא אין לו קרח בפריזע"ר אבל יש לו שם חתיכת בשר שנקרש, מותר ליקחנו ולהניחו על הנפיחה.

יז] בימי חז"ל ושו"ע היה ההלכה כי "דג מלוח מותר לטלטלו [דראוי לאכילה]. ושאינו מלוח, אסור מפני שאינו ראוי" [כלל אפילו בדוחק].

יח] והגם דעפ"י רוב דגים "רכיך" טפי מבשר וכ"ש מבשר בהמה, מ"מ כך היה דרכם מאיזה טעם, לאכול בשר בשעת הדחק אבל לא דגים, לכן דגים חמור מבשר והוא מוקצה לגמרי.

יט] אמנם זה כמה שנים שנתהפכו הסדרים ודגים קיל יותר מבשר, כי כעת יש רבים שאוכלים דגים חיים ממש, הנקרא סאש"י, הנעשה מדג סעמע"ן, או טאנ"ע, חי, וממילא נשתנה דינו, ואין עליו עוד שם מוקצה.

כ] וזהו אפילו אם אין דעתו כלל לעשות סאש"י מן דג שלפניו. ואף אם הוא בעצמו אינו אוכל לעולם מאכל זה, וקיל מבשר חי שמותר לטלטלו רק "במקום הדחק" כמ"ש לעיל. [ועיין עוד בפנים מהו בשאר מיני דגים].

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא

[עומדים כעת בהלכות ברכת הפירות - סימן רי"א סעיף ד']